

فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار
سال سیزدهم، شماره ۱، بهار ۱۳۹۸
صص ۱۵۷-۱۷۹

کاربست پایدیا در برنامه‌های درسی؛ سنتز پژوهی مطالعات انجام شده سامیه شه میر^۱، علی حسینی خواه^۲، جمال سلیمی^۳، مرجان کیان^۴

چکیده

مسئله اصلی این پژوهش کاربرت پایدیا در برنامه‌های درسی است. آنچه در این پژوهش مد نظر است ارائه نمونه‌ای از سنتز پژوهی نظام مند از یافته‌های پژوهش‌های بین‌المللی و قابل اتکای بیست سال گذشته (۱۹۸۲ تا ۲۰۱۷) است تا بدین روش به سؤالات پژوهش پاسخ داده شود. برنامه درسی پایدیا سعی دارد که مهارت‌های یادگیری را در دانش آموزان به وجود آورد. محقق از میان جامعه آماری که شامل ۹۴ تحقیق در رابطه با موضوع پژوهش بود، تعداد ۴۴ نمونه را به صورت هدفمند انتخاب نمود. یافته‌ها حاکی از این بود برنامه پایدیا برای دانش آموزان بسیار امید بخش بوده و تنها مدل برای بهبود دست آوردهای دانش آموزان و آماده کردن آنها برای تحصیلات بعد از آموزش و پرورش عمومی است. نتایج نشان داد پرورش قابلیت‌های انجام وظایف و مسئولیت‌های شهروندی از اهداف و ویژگی‌ها برنامه درسی پایدیا است و با توجه به موفقیت‌هایی که این برنامه در کشورهای مختلف کسب نموده و فوایدی که از اجرای این برنامه درسی در نظام‌های آموزشی حاصل شده است، برنامه درسی پایدیا پاسخ مناسب به نیازهای دانش آموزان برای زندگی موفق در آینده است و این برنامه می‌تواند راهکاری مناسب برای برخورد با چالش‌های موجود در برنامه‌های درسی باشد.

کلید واژه‌ها: برنامه درسی، پایدیا، سنتز پژوهی، دوره ابتدایی.

پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۲/۱۴

دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۱۲/۱۱

^۱. دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، دانشگاه خوارزمی shahmir.samieh@yahoo.com

^۲. دکترای برنامه ریزی درسی و عضو هیات علمی و استادیار دانشگاه خوارزمی (نویسنده مسئول)

h.ali.tmu@gmail.com

^۳. دکترای برنامه ریزی درسی و عضو هیات علمی و دانشیار دانشگاه کردستان. j-salimi2003@yahoo.com.

^۴. دکترای برنامه ریزی درسی و عضو هیات علمی و استاد یار دانشگاه خوارزمی kian@khu.ac.ir

مقدمه

برای کودکان و نوجوانان امروز، زندگی در جهان پست مدرن، پیچیده و شگفت‌انگیز است. امروزه اطلاعات مورد بازبینی و تغییرات سریع قرار می‌گیرند و صرف انتقال این اطلاعات که با سرعت تغییر می‌کنند نمی‌تواند برای افراد مفید بوده و آنها را برای زندگی در شرایط متغیر جامعه کنونی آماده نماید. لذا تحصیل با شرایط آموزش و پرورش کنونی که تأکید بر حفظ و به خاطر سپاری اطلاعات را دارد، برای بسیاری از دانش‌آموزان که در جهانی که با سرعت در حال حرکت زندگی می‌کنند و آینده آنها در این جهان غیر قابل تصور است دارای اهمیت کمی می‌باشد (هاینز ۱، ۲۰۰۸). این ایده که یادگیری می‌تواند لذت بخش باشد و لذت می‌تواند یادگیری را تقویت کند، در حال متحول‌سازی نظام‌هایی است که قبلاً اهداف خود را صرفاً آموزشی و یا صرفاً سرگرمی محور قلمداد می‌کردند. (وایت، ۲۰۰۵) در همه نظام‌های آموزش و پرورش جهان مهمترین دوره تحصیلی، دوره ابتدایی است. زیرا شکل‌گیری شخصیت و رشد همه‌جانبه فرد بیشتر در این دوره انجام می‌گیرد، در این دوره علاوه بر شکل‌گیری دیدگاه فراگیران، آموزش صحیح و مؤثر نیز باعث موفقیت در دوره‌های بعد خواهد شد (روسکوس^۱، ۲۰۰۹). به همین خاطر باید برای یادگیرندگان زمینه‌های راهبردی جدیدی تدارک دیده شود تا آنها را نسبت به محتوای یادگیری علاقه‌مندتر کرده و یادگیریشان را عمق و وسعت ببخشند.

با توجه به حساسیت و اهمیت دوره ابتدایی و نقش آن در زندگی و آینده فراگیران و توجه به پرورش تفکر عقلانی و کیفیت آموزش، پیشرفت‌های آکادمیک امروزی، نوآوری‌های جدیدی را خلق کرده است که می‌تواند به یادگیری ساده‌تر و باکیفیت‌تر یادگیرندگان کمک کند (پاساوانو، ۲۰۱۴). برنامه درسی پایدیا به عنوان تحولی در نظام آموزش و پرورش در بسیاری از کشورها و در دوره‌های مختلف مورد توجه و استفاده قرار گرفته و و نظر بسیاری از متخصصین حوزه‌ی تعلیم و تربیت را به خود جلب کرده است (دینسون^۲، ۲۰۰۸): با توجه به این که کودکی اولین و مهم‌ترین دوره زندگی آدمی و دوره‌ای شاخص برای توسعه مهارت‌های بنیادی و حرکتی است، در این دوره کودک یک نقش فعال در ساختار یادگیری و فهمیدن دارد و

^۱. Roskos

^۲ Dymneson

دانشی که در این دوران به دست می‌آورد بسیار مهم و تعیین کننده است (کروگ^۱، ۲۰۱۱). برنامه درسی این دوره یک بازده محسوب می‌شود و نیازمند بررسی و بازنگری بنیادی است. به طوری که اهداف، محتوا، روش‌ها و دیگر عناصر خاص خود را داشته باشد (اوزگان^۲، ۲۰۱۰). با بررسی تاریخ آموزش و پرورش قرن بیستم می‌توان به طرح پایدیا به عنوان یک برنامه درسی آکادمیک متشکل از موضوعات چالش برانگیز برای تمام کودکان نقش مهمی را در زمینه یادگیری ایفا می‌نماید. و زمینه یادگیری مادام العمر را برای فراگیران در همه ابعاد علمی، هنری و حرفه‌ای ایجاد می‌کند، در واقع می‌توان گفت پایدیا بندری برای تمام انسانیت است (یگر، ۱۳۷۶: ۵۴۵). با اجرای طرح پایدیا در دوره ابتدایی می‌توان به رشد و توسعه ذهنی یادگیرنده جهت فهم و درک ایده‌ها و مباحث پایه و اساسی و سطوح بالای یادگیری که باعث ضعف دانش آموزان ما و کسب رتبه‌های پایین شده کمک نمود و دانش آموزان به جای کسب دانش و تقویت حافظه، به عمل و کاربرد آن دانش همت گمارند. برنامه درسی پیشنهادی آدلر با ایجاد موقعیت‌های مناسب، پشتوانه برای پرورش استدلال ورزی مناسب در میان دانش آموزان است. در پایدیا، انسان و تربیت او مهمترین دغدغه اجتماعی است، سوق دادن شاگردان به سمت دانش واقعی و تاکید بر حفظ ارزش‌ها و توجه به فرهنگ و میراث بشری و ویژگی‌های درونی شاگردان و آموزش و پرورش آزاد می‌تواند از دستاوردهای پایدیا برای آموزش و پرورش باشد. برنامه درسی پایدیا از واحدهای یکپارچه از مطالعات تشکیل شده است که در آن معلمان و دانش آموزان از طریق آموزش مستقیم، مربیگری فرد متخصص به کشف ایده‌ها می‌پردازند. (نيسروت^۳، ۱۹۹۳): برنامه پایدیا پاسخ نیرومند به خواسته‌های قرن ۲۱ است برای این که یک راه حل آموزشی بلند مدت را تأمین می‌کند. یک اصلاح کوتاه مدت نیست. برای مثال، سمینار پایدیا شاید قویترین استراتژی باشد که ما باید مهارت‌های یادگیری و تفکر و همچنین بسیاری مهارت‌های زندگی را آموزش دهیم. از اهداف مهم آموزش پایدیا از دیدگاه آدلر پرورش ذهن است. انسان دارای ذهن و قوای فکر است و باید راه پرورش آنها را بیابد، ماهیت واقعی ذهن انسان چنان است که همواره دانش را می‌طلبد و نائل شدن به دانش، ذهن را به خشنودی

¹ krgoh² ozgan³ Nesseirodt

می‌رساند (آدلر، ۱۹۸۲). کارل برایتر استدلال می‌کند که برنامه‌های درسی حاضر افراد را به یک مرداب فکری دچار می‌کنند و مهارت‌های واقعی را که آنها در بزرگسالی به آن نیاز خواهند داشت به آنها آموزش نمی‌دهد، او بیان می‌کند که مهارت‌های اساسی برای زندگی در عصر دانش که ما در آن زندگی می‌کنیم ضروری است و رویکردهای آموزشی کنونی افراد را برای رویارویی با چالش‌هایی که با آن مواجه خواهند شد آماده نمی‌کند (ویستر و جانسون، ۲۰۰۸). این موارد توجه مسئولان و سیاست‌گذاران آموزش و پرورش به ویژه برنامه‌ریزان درسی را روی این نکته متمرکز کرده است که برای غلبه بر مسائل یاد شده که روز به روز بر دامنه آنها افزوده می‌شود تغییرات و اصلاحات باید در ساختار هدف‌های برنامه و روش‌های آموزش و پرورش صورت گیرد (تقی پور ظهیر، ۱۳۷۸). نظریه برنامه درسی آدلر، با تکیه بر افکار و ایده‌های بزرگ و ریشه دار، راه نوینی برای سازماندهی برنامه‌های درسی دانش محور ارائه می‌کند. یکی از جنبه‌های جذاب و جنجالی برنامه درسی آدلر آن است که همه دانش آموزان باید مجموعه‌ای مشابه از دوره‌های تحصیلی کاملاً علمی و آکادمیک (بدون کاوشگری و یا هیچ برنامه آموزش حرفه‌ای) را تجربه می‌کنند (یادگارزاده و سلیمی، ۱۳۹۵). لذا این برنامه باعث تعمیق یادگیری و بستر سازی برای یادگیری مفید و ایجاد موقعیت‌های مناسب برای یادگیری بهتر، پشتوانه پرورش استدلال ورزی، فعالیت گروهی و تعاملات مشارکتی تمایل و توجه به پرورش تفکر عقلانی و کیفیت آموزش بسیار مفید و کاربردی است.

امروزه با روشن شدن نقش برنامه‌های درسی در توسعه جوامع و حتی توسعه جهانی می‌توانیم با استفاده از برنامه درسی مناسب نظام آموزشی را اصلاح نماییم و دانش مورد نیاز کودکان را در برنامه درسی آنها قرار دهیم به گونه‌ای که ماهیت و هدف اصلی نظام تعلیم و تربیت را که بار آوردن و آموزش افرادی محقق و متفکر است تحقق بخشید. آدلر در برنامه درسی پیشنهادی خود اشاره دارد که همه دانش آموزان باید از فرصت تربیتی برابر برخوردار شوند. این فرصت باید کمیت یکسان، سال‌های تحصیلی برابر و کیفیت واحدی از آموزش و پرورش را برای دانش آموزان ایجاد کند (آدلر، ۱۹۸۲: ۴، حیدری، ۱۳۹۶). برنامه درسی پایدیا^۱ سعی دارد که مهارت‌های یادگیری را در دانش آموزان به وجود آورد و درها را به سوی دنیای یادگیری

^۱ - Paideia

بگشاید. از نظر آدلر منبع اصلی برنامه درسی را باید در ایده‌های بزرگی جستجو کرد که بهترین تمدن‌های بشری را شکل داده‌اند. چنین ایده‌هایی چون دموکراسی، شادی، خوب و بود، حکمت، زمان و مکان و شهروند، اصل این برنامه درسی را شکل می‌دهند. با این توصیف، به طور مشخص مسئله اصلی این پژوهش کاربست پایدیا در برنامه‌های درسی است با توجه به هدف مذکور، سؤالات زیر طرح شده است:

- ۱- پایدیا چیست و چه رسالتی دارد؟
- ۲- ویژگی‌های عناصر برنامه درسی در طرح پایدیا چیست؟
- ۳- شیوه‌ی کاربست پایدیا در برنامه‌های درسی و آموزش چگونه است؟

روش تحقیق

روش سنتز پژوهی یکی از مهم‌ترین و پیچیده‌ترین گونه‌های پژوهش علمی است. ارزش این نوع پژوهش در ایجاد همخوانی بین دانش و نیاز نیز مهارت‌هایی است که به وسیله آن‌ها فرایندهای ترکیب و تلفیق دانش انجام می‌گیرد (شورت^۱، ترجمه مهرمحمدی، ۱۳۹۲). سنتز پژوهی شکل خاصی از مرور پژوهش است که تنها توصیفی، آگاهی دهنده و یا ارزیابانه نیست، بلکه ارتباط دهنده نیز است (میز، پاپ و پویی، ۲۰۰۵). هدف از سنتز پژوهی تولید دانش جدید از طریق روشن ساختن روابط و تنشها و اختلافات بین گزارشات مطالعات منفردی است که بیش از این دیده نشده‌اند. این روش شامل انتخاب هدفمند، مرور، تحلیل و ترکیب گزارشات پژوهشی دست اول در یک موضوع مشابه است (سیوری، ۲۰۱۱).

سنتز پژوهی نیازمند دو مهارت پایه تحلیل گری ارتباط گیری است. سنتز پژوهی دانش مؤلفه اساسی هر تصمیم‌گیری است، قبل از اتخاذ تصمیم درباره برنامه درسی باید در قالبی به جست و جو و تدارک دانش مورد نیاز پرداخت که برای تصمیم‌گیری‌های ضروری سودمند باشد. این نوع پژوهش حاصل آن دانش تلفیقی است. روشی که با جمع‌آوری مطالعات گوناگون و پراکنده می‌تواند آن‌ها را با نیازهای خاص و کنونی گرد هم آورد و به ارزیابی و ترکیب مطالعات جاری و اجرا شده می‌پردازد. ارزش این نوع پژوهش در ایجاد همخوانی بین دانش و نیاز و نیز مهارت‌هایی است که به وسیله آن‌ها ترکیب و تلفیق دانش انجام می‌پذیرد. پژوهش

^۱ short

تلفیقی ابزاری مهم در دست پژوهشگران برنامه درسی است تا دردهای آتی به تکوین و پالایش آن بپردازند (مهرمحمدی، ۱۳۹۲).

سنتز پژوهی دارای انواع گوناگون است که با توجه به هدف و رویکردهای به کار گرفته شده در پژوهشهای مورد تلفیق، از میان آنها دست به انتخاب زده می‌شود. به طور کلی می‌توان سنتز پژوهی را در دو دسته کیفی (واژگانی) و کمی (عددی) قرار داد. آن‌هایی را که در دسته کمی قرار دارند، بیشتر با مفهوم فراتحلیل می‌شناسیم (گلاس، ۱۹۷۶) هم اکنون فراتحلیل جایگاه خویش را به مثابه یک روش تحقیق مستقل و پیشرفته پیدا کرده است، به طوری که مراکز پژوهشی ویژه‌ای با هدف تلفیق و فراتحلیل داده‌های پژوهش‌های پراکنده ایجاد شده است (تامس و پرینگ، ۲۰۰۴).

آنچه در پژوهش حاضر مد نظر است ارائه نمونه‌ای از سنتز پژوهی نظام مند یافته‌های پژوهش‌های ۲۰ سال اخیر در زمینه برنامه درسی پایدیا هم به روش کمی و هم کیفی است تا بدین روش سؤالات این پژوهش پاسخ داده شود. انجام دادن یک پژوهش که حاصل سنتز یافته‌های دیگر پژوهشها باشد دارای سه مرحله است که پژوهش حاضر نیز بر مبنای این سه مرحله پیشرفته است. این سه مرحله در جدول شماره یک به اختصار نمایش داده شده است.

جدول ۱. مراحل انجام سنتز پژوهی

مرحله	زیر مرحله	توضیحات بیشتر
مرحله اول:	الف) تعیین پارامترهای جستجو همانند تاریخ	گستره جغرافیایی: سراسر دنیا؛
	انتشار و نوع پژوهش	نوع پژوهش: مطالعات تجربی و ارزیابانه؛ نوع اسناد: مقالات داوری شده و گزارشهای دولتی مبتنی بر شواهد تجربی، از سال ۱۹۸۲ تا سال ۲۰۱۷
تعیین جغرافیای پژوهش	ب) تعیین معیارهای انتخاب اسناد گردآوری شده از مرحله قبل	مرتبط بودن با سؤالات پژوهش حاضر، پژوهش‌های کیفی دقیق و عمیق
	ج) تعیین راهبرد جستجوی اسناد و پایگاهها	تدوین کلیدواژه‌های مرتبط با موضوع،
از جستجوی اولیه ۹۴ مقاله و سند در زمینه پایدیا در برنامه‌های درسی به دست آمد که پس از اعمال معیارهای انتخاب، اسناد برای ورود به مرحله بعد ۴۴ عدد بودند.		
مرحله دوم:	الف) غربالگری درشت	چکیده اسناد بر اساس دو معیار کلی و باز "کیفیت" و "مرتبط بودن" خوانده شد
	ب) عنوان غربالگری	کل متن اسناد، مورد بررسی قرار گرفت و با توجه به دو معیار فوق حاصل این مرحله ۴۴ سند بود که وارد گام سوم از این مرحله شدند
منتخب	ج) واکاوی	اسناد به نوعی تشریح فیلولوژیک شده و قطعات مختلف آنها درخانه های جدول تشریح قرار گرفتند.

مرحله سوم: سنتز؛ خلق چیزی جدید از عناصر جدا از هم	سنتز پژوهی تجمیعی که در مقابل سنتز پژوهشی ترکیبی است (گاف، الور و تامس، ۲۰۱۲) سنتز پژوهی تجمیعی همانند تغییر فیزیکی و سنتز پژوهی ترکیبی همانند تغییر شیمیایی در یک واکنش است. در اولی یافته‌های پژوهش‌های انتخاب شده با هم جمع می‌شوند مانند آنچه بیشتر در فراتحلیل پژوهش‌های کمی شاهد آن هستیم. در دومی یافته‌های دیگران خود مبدل به داده‌هایی می‌شوند که با داده‌های دیگر ترکیب و سپس با هویتی جدید بازآفرینی می‌شوند.	بخش یافته‌های اسناد منتخب درباره پایدیا در برنامه درسی با هم یکجا شدند، سپس با بازخوانی‌های مکرر و دقیق و همچنین مقایسه یافته‌های مشابه و متناقض (باکدگذاری با رنگهای متفاوت)، دسته بندی این داده‌ها در ذیل مضامینی بزرگتر انجام شد.
--	--	--

یافته‌ها

نتایج حاصل از سنتز یافته‌های پژوهش‌هایی که برای این بررسی انتخاب شدند در جهت پاسخ به سه سؤال پژوهش برای برنامه درسی پایدیا آورده شده است. یادآوری می‌شود که سؤال اصلی این پژوهش کاربست پایدیا در برنامه درسی است. برای پاسخگویی به سؤال اصلی در قالب سه سؤال پژوهش، با استفاده از پژوهشهای دوره زمانی بیان شده بر اساس معیارها و پارامترهایی بصورت مند انتخاب شدند. سپس مجدداً طی فرآیندی نظام مند به مقایسه، تلفیق و ترکیب یافته‌های این تحقیقات پرداخته شد و در نهایت در قالب یافته‌ها برای پاسخ به سؤالات پژوهش سنتز فرآوری شدند.

سؤال اول: پایدیا چیست و چه رسالتی دارد؟

«پایدیا» واژه‌ای یونانی است که از «پایدوس^۱» یعنی تربیت کودک گرفته شده است. از یک منظر، ابعاد پایدیا را می‌توان با توجه به بخش‌های وجودی انسان، به جسم^۲، ذهن^۳ و احساس تقسیم نمود. (دیمیترادیس^۴، ۲۰۰۸: ۶۰) بر اساس ادعای آدلر، برنامه درسی پایدیا بر اساس دانش بنا نهاده شده است نه اطلاعات. بخش عمده‌ای از برنامه بر دانش حاصل از ایده‌های بزرگ^۵، که

¹. Paideia

². Paidos

³. Body

⁴. Mind

⁵. Dimitraidis

⁶. Great Ideas

توسط متفکران بزرگ در طول تاریخ مطرح شده است، بنا نهاده شده است. این دانش در خصوص ایده‌هایی چون خدمت، شجاعت، افتخار، عدالت، آزادی، شهروندی، مسئولیت‌پذیری، دموکراسی و ... شکل گرفته است. اندیشه برنامه درسی آدلر ریشه در یک فلسفه تربیتی دارد که با نام «پایدار گرایی»^۱ شناخته شده است. ایده‌های مطرح شده (مثلاً حقیقت، عدالت، مسئولیت‌پذیری، دموکراسی و ...) همیشگی و ابدی هستند و ماهیت زودگذر و آنی ندارند. آدلر معتقد بود که تنها مطالعه ایده‌های (افکار) بزرگ به لحاظ آموزشی می‌تواند بسیار اثرگذار باشند، چرا که ایده‌ها به تنهایی قدرت تغییر جهان را دارند. این رویکرد کاملاً در تقابل با اندیشه مطرح شده هرش (۱۹۹۹-۱۹۸۷) بود که کاملاً مبتنی بر فلسفه ماهیت‌گرایانه^۲ که به دنبال تربیت فرد برای مواجهه با جهانی هستند که در آن زندگی می‌کند. نظریه برنامه درسی آدلر، با تکیه بر افکار و ایده‌های بزرگ و ریشه دار، راه نوینی برای سازماندهی برنامه‌های درسی دانش محور ارائه کرد. یکی از جنبه‌های جذاب و جنجالی برنامه درسی آدلر آن است که همه دانش آموزان باید مجموعه‌ای مشابه از دوره‌های تحصیلی کاملاً علمی و آکادمیک (بدون کاوشگری و یا هیچ برنامه آموزش حرفه‌ای) را تجربه می‌کنند. او معتقد است که این روش حداقل آثار منفی برای دموکراسی و تربیت نخبگان دارد.

یادگیری به روش پایدیا در دوره آموزش و پرورش عمومی زمینه مناسبی را برای یادگیری دوران بزرگسالی فراهم می‌آورد. این دوره برای درک عمیق بینش‌های بنیادی در زمینه زندگی، جامعه و جهانی که در آن زندگی می‌کنیم، نیست، این بینش‌ها با درک عمیق به دست می‌آید که خود نیازمند زمینه سازی توسط آموزش و پرورش عمومی به مدد یادگیری دانش‌ها و مهارت‌های لازم یادگیری و ورود به دنیای ایده‌ها و ارزش‌هاست. نتایج پژوهش سمیرا حیدری (۱۳۹۲) با عنوان تبیین و نقد مبانی فلسفی مفهوم یادگیری در طرح پایدیا که با هدف تبیین و نقد مفهوم یادگیری در طرح پایدیا انجام شده بود، فعالانه بودن یادگیری و در نظر گرفتن محتوایی گسترده برای یادگیری و زمینه سازی برای یادگیری مادام‌العمر در بستر آموزش راز نقاط قوت طرح پایدیا مطرح نموده است. کاهن (۱۹۸۳)، مک آنینک (۱۹۸۳)، بری (۱۹۸۳)، اسمیت و تراور (۱۹۸۳) نیز بیان نمودند که طرح پایدیا تنش بین ارزش‌های مساوات و برتری در آموزش

^۱. perennialism,

^۲. Essentialism

را برطرف می‌کنند و مهارت‌های یادگیری در دانش‌آموزان به وجود می‌آورد و درها را به سوی یادگیری می‌گشاید و در واقع زمینه یادگیری مادام‌العمر را برای فراگیران به وجود می‌آورند. میرزا محمدی (۱۳۹۵) در راستای موفقیت کاربرد پایدیا بیان می‌نماید که بازگشت به پایدیا می‌تواند برای هریک از چالش‌های جهانی شدن، راهکار مناسبی را در آموزش و پرورش عرضه کند که از جمله آن‌ها می‌توان به محور قرار دادن ارزشها، روی آوردن به دانش حقیقی، تاکید بر آموزش و پرورش آزاد، توجه به آموزش و پرورش عمومی، توجه به اشکال مختلف دانش، تاکید بر برنامه‌های درسی میان رشته‌ای و توجه به تنوع فرهنگی و شناخت تمدن‌های گوناگون اشاره کرد. پیلگرن (۱۳۹۳) در تحقیقات خود بر اساس برنامه (فلسفه برای کودکان) و پایدیا با استفاده از دوازده سمینار با موضوعات کتب بزرگ، سمینار پایدیا، سمینار سقراطی درصدد برآمد تا رویکردهای مختلف اجرای دیالوگ فکورانه را در کلاس درس خصوصاً در زمینه مباحث دینی و اخلاقی در دانش‌آموزان و گروه k-12 مورد آزمون قرار دهد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که مشارکت کنندگان فعال در سمینارهای تعاملاتشان را به سوی یک دیالوگ پژوهنده انتقال می‌دهند و به سوی تعاملات مشارکتی تمایل پیدا می‌کنند. مشارکت کنندگان، مهارت‌های تفکرشان را در طول زمان رشد می‌دهند.

هدف از پایدیا (استراتژی آموزش و یادگیری) این بود که به عنوان بخشی از برنامه نظام مند و تحولی مورد استفاده قرار گیرد که در نهایت بر تمام جنبه‌های یک اجتماع مدرسه تأثیر گذار باشد. پایدیا و استفاده از روشهای آن در کانون توجه مریبان امر آموزش است و یکی از این روشها، یعنی سمینار پایدیا، بحث و گفتگوهای هستند که به طور فزاینده مورد پشتیبانی قرار گرفته‌اند. سمینار پایدیا یک استراتژی تدریس است که برای درگیر کردن دانش‌آموزان در بحث و گفتگوی رسمی در مورد یک متن طراحی شده بود که منجر به افزایش درک آنها از ایده‌ها و ارزش‌های ذاتی آن متن می‌شد. اخیراً، مرکز ملی پایدیا، سمینار پایدیا را گفتگویی عقلانی و جمعی که سؤالات باز در مورد متن را امکان پذیر می‌کنند و تاکید می‌کند که این طرح باید هم رشد عقلانی و هم رشد اجتماعی دانش‌آموزان را بالا ببرد.

نمونه‌ای از برنامه درسی مبتنی بر پایداری در حوزه مدنی در مدارس ابتدایی توسط «هانا»^۱ و همکارانش در دانشگاه استانفورد طراحی شده است. تأکیدات این برنامه بر مطالعه عناصر فرهنگی، زندگی اجتماعی و آموزش مهارت‌های تفکر منطقی است. این مدل، برنامه درسی را به صورت افقی، و یا عرصه اجتماعی بسیار گسترده در نظر می‌گیرد. این عرصه از خانواده آغاز و در محله، شهر و جامعه ادامه می‌یابد. پایداری یک تربیت عقلانی است. یادگیری از دیدگاه آدلر را در چهار سطح می‌توان دسته‌بندی کرد:

۱. کسب و دریافت اطلاعات

۲. کسب دانش

۳. تکمیل کسب دانش با ادراک و فهم

۴. دستیابی به عقلانیت.

دریافت اطلاعات، عملکرد حافظه است. کسب دانش و تکمیل آن با فهم و درک و دست یافتن به عقلانیت کار عقل است. در این مورد فرد به تعالی بخشی و بهبود ذهن خود می‌پردازد (آدلر، ۲۰۰۱).

در سال ۱۹۴۵، گزارشی در دانشگاه هاروارد تحت عنوان آموزش و پرورش عمومی در جامعه آزاد به چاپ رسید. این گزارش از مهم‌ترین مدارک در زمینه آموزش و پرورش عمومی در قرن اخیر است. در گزارش هاروارد، آموزش و پرورش عمومی مترادف تعلیم و تربیت لیبرال مطرح شده است، زیرا آموزش و پرورش عمومی و تعلیم و تربیت لیبرال هر دو یک مشخصه ویژه دارند که همان پرورش انسان آزاد است. (حیدری، ۱۳۹۷). از دیدگاه آدلر دموکراسی نیازمند نه تنها کمیت بلکه کیفیت مدرسه برای همگان می‌باشد. وی سه ستون یادگیری یا راههای کسب دانش، پرورش مهارت‌ها و عمیق‌تر کردن درک ایده‌ها و ارزش‌ها یعنی رهنمود تعلیمی، مربیگری و بحث و گفتگوی سقراطی را مشخص نمود. و متذکر شد که معلمین باید کاری بیشتر از ارائه واقعیت‌ها انجام دهند، بلکه باید ذهن دانش‌آموزان را با سؤالات دعوت‌کننده و سرگرم‌کننده با تشویق و حفظ کنجکاوای و جستجو با نظارت بر انواع مختلف تخصص‌ها و وظایف با هدایت بحث‌ها، با گرفتن امتحاناتی که پاسخ‌های سازنده را برمی‌انگیزد، درگیر کنند نه اینکه

^۱ Hanna

فرم‌های پرینت شده را تیک بزنند (آدلر، ۱۹۸۲). آدلر معتقد بود که مریبان خود باید فراگیر باشند، زیرا معلمی که یادگیری را رها کرده است به جای این که به دانش آموزان کمک کند شیوه‌های یادگیری را بیاموزند تأثیر مرگ باری بر آنها دارد (همان: ۵۹). از دیدگاه آدلر کسی که با دانش فلسفی به وجود خداوند و سرنوشت انسان پی برده است، نمی‌تواند تنها به دانش‌هایی در قلمرو علوم طبیعی اکتفا کند. او بر این باور است که تعلیم و تربیت واقعی زیر نظر نهاد مذهبی مثل کلیسا تحقق می‌یابد. (حیدری، ۱۳۹۷). پژوهش سیمپین^۱ (۲۰۰۸) نیز بیانگر سازگاری برنامه درسی پایدیا با آموزش مسیحیت که نوعی تربیت دینی است می‌باشد، از دیدگاه آدلر تربیت اخلاقی بر هر امر دیگری در تعلیم و تربیت اولویت دارد. زیرا فضایل اخلاقی است که گوهر انسانی را می‌سازد. بدون بهره بردن از فضایل اخلاقی، داشتن استعدادها، مهارت‌ها یا داشتن دانش علمی ارزش چندانی ندارد و گاهی بی استفاده یا خطرناک خواهد بود (آدلر، ۱۹۴۱).

در پایدیا، انسان و تربیت او مهمترین دغدغه اجتماعی است، سوق دادن شاگردان به سمت دانش واقعی و تاکید بر حفظ ارزش‌ها و توجه به فرهنگ و میراث بشری و ویژگی‌های درونی شاگردان و آموزش و پرورش آزاد می‌تواند از دستاوردهای پایدیا برای آموزش و پرورش باشد. در واقع، در آموزش و پرورش عمومی دوران مدرسه است که مهارت‌های یادگیری در دانش آموزان به وجود می‌آید و درها را به سوی دنیای دیگر می‌گشاید. از آنجا که آموزش و پرورش عمومی زمینه ساز یادگیری مادام العمر است، می‌توان گفت هر گونه اشکال در زمینه یادگیری دانش‌های مبنایی، مهارت‌ها و درک و فهم ایده‌ها می‌تواند موجب اختلال در یادگیری در دوره زندگی پس از پایان آموزش و پرورش عمومی شود، از دیدگاه آدلر از اهداف مهم آموزش و پرورش عمومی پرورش ذهن است. پرورش ذهن و تفکر در انسان اساس عقلانیت به شمار می‌رود، انسان دارای ذهن و قوای فکری است و باید راه پرورش آن را بیابد. پژوهش فتوپولوس^۲ (۲۰۰۵) بیانگر آن است که پایدیا به عنوان تربیت اجتماعی شامل توسعه فعالیت خودجوش شهروندان، ارزش‌های ثابت و آزادی درونی است، همچنین توسعه ظرفیت‌های

^۱ Cimpean

^۲ - Fotopoulous

یادگیری فردی و مسئولیت‌پذیری افراد با استفاده از توانایی و استعداد خود از طریق آموزش در فضای عمومی و به وسیله اصول‌های بنیادی جامعه و اجتماع صورت می‌گیرد. هدف دوم آموزش و پرورش عمومی از دیدگاه آدلر پرورش قابلیت‌های انجام وظایف و مسئولیت‌های شهروندی است. دستیابی به چنین هدفی نه تنها در گرو پرورش فضایل مدنی در دانش‌آموزان است، بلکه به فهم و ادراک کافی از چارچوب و اصول بنیادی شهروندی نیاز است. هدف پایداری در متن جامعه تحقق‌پذیر بود و هدف آموزش چیزی جز آموزش انگاره اجتماعی در گستره خرد نبود. زیبایی و شجاعت دو محور مهم پایداری به حساب می‌آمد و فضیلت پایگاه‌والای رسیدن در پایداری بود. براین اساس به نظر می‌رسد پایداری بیش از آن که ناظر بر تعلیمات ظاهری کودکان باشد، ناظر به پایه‌گذاری بنیانی فرهنگی در آنهاست (قسامی و اصغری، ۱۳۹۴).

سؤال دوم: ویژگی‌های عناصر برنامه درسی در طرح پایداری چیست؟

منظور از الگوی برنامه درسی مدلی است که برای نمایش نظریه‌های برنامه درسی به کار می‌روند (هنسن، ۲۰۱۰). در الگوی برنامه درسی پایداری به عناصر چهارگانه هدف، محتوا، روش و ارزشیابی می‌پردازیم و هر کدام را به تفصیل شرح می‌دهیم. یک هدف تربیتی اگر در سطح جهانی یا ملی در نظر گرفته شود غایت تربیتی نامیده می‌شود که در قالب عبارات کلی بیان می‌شود و شامل مفاهیمی است که از ارزش‌های انسانی، اجتماعی و فرهنگی منشاء می‌گیرد (فیوضات، ۱۳۵۶). بعد از اهداف غایی، اهداف واسطی قرار می‌گیرند که نسبت به اهداف غایی دامنه کوتاه دارد و مانند واسطه‌ای برای نیل به هدف غایی است و هدف‌های دوره آموزشی یا رشته‌های آموزشی یا گروه‌های گوناگون یادگیرنده را در اصطلاح مقاصد تربیتی می‌نامند که مربوط به خرده سیستم‌های آموزش و پرورش‌اند (همان: ۱۶۰). آرمان‌ها و هدف‌های آموزش و پرورش معیارهایی هستند برای انتخاب دروس، محتوای آنها، تنظیم روش‌های آموزش و تهیه آزمون و وسایل ارزشیابی (تایلر، ۱۹۰۲، تقی پور ظهیر، ۱۳۸۵). آدلر در طرح پیشنهادی پایداری به اهداف مورد نظر در آموزش و پرورش عمومی اشاره کرده است، او این اهداف را برای قشر خاصی در جامعه در نظر نمی‌گیرد و بر همگانی بودن این اهداف تاکید می‌کند. آدلر سه هدف را برای آموزش و پرورش عمومی در نظر می‌گیرد که برای همه دانش‌آموزان مشترک‌اند. در

واقع برای آنکه آموزش دوازده ساله مدرسه‌ای بتوانند به این سه هدف دست یابند به آموزش و پرورش مدارس به صورت عمومی نیاز است این سه هدف در ذیل اهداف غایی قرار می‌گیرند. زندگی سعادت‌مندانه به منزله هدف غایی: از دیدگاه آدلر هنگامی که خیرهایی مانند خیرهای اجتماعی، خیرهای اقتصادی، خیرهای بدن و خیرهای ذهن برای زندگی انسان توصیف می‌شود، زندگی سعادت‌مندانه با کسب چنین سطوحی از خیر در زندگی محقق می‌شود.

- هدف اول آموزش و پرورش عمومی از نظر آدلر رشد همه جانبه دانش آموزان اعم از رشد ذهنی و رشد معنوی باید به گونه‌ای باشد که در طول زندگی بزرگسالی آن‌ها نیز تداوم داشته باشد. در واقع همه آنها باید بتوانند توانایی‌های خود را تا حد امکان رشد دهند. یعنی تحصیلات مدرسه‌ای باید آنها را آماده کند تا بتوانند از فرصت‌هایی که جامعه در اختیار آن‌ها می‌گذارد برای رشد خود استفاده کنند. دستیابی به چنین هدفی نه تنها در گرو پرورش فضایل مدنی در دانش آموزان است بلکه به فهم و ادراک کافی از چارچوب و اصول بنیادی شهروندی نیازاست.
- هدف دوم آموزش و پرورش عمومی از نظر آدلر پرورش قابلیت‌های انجام وظایف و مسئولیت‌های شهروندی.

هیرش در کتاب سواد فرهنگی نوشت و تاکید داشت که آموزش فرایند فرهنگ پذیری دانش آموزان باید شیوه‌ای باشد که با یادگیری دانش فراهم شده در فرهنگشان بتوانند در آینده شهروندانی مفید باشند. این دانش عبارتند از دانشی که بزرگسالان مورد استفاده قرار می‌دهند تا بتوانند یکدیگر و حوادثی که در دنیا اتفاق می‌افتد را درک نمایند. او همچنین تاکید داشت که همه کودکان بدون در نظر گرفتن طبقه اجتماعی و سطح اقتصادی و پیشینه زمینه فرهنگی و خانوادگی باید شانس برخوردار از آموزش هوشمندانه و مفید را داشته باشند (هیرش، ۱۹۸۷).

هدف سوم آموزش و پرورش عمومی از نظر آدلر پرورش قابلیت جذب در حرفه‌ها و مشاغل گوناگون در جامعه برای تداوم زندگی اجتماعی خود، دوره آموزش ۱۲ ساله مدرسه، دوران آمادگی و زمینه سازی برای چنین هدفی است. بیل کویرک معتقد بود که همه کودکان باید به یک آموزش یکپارچه و قدرتمند دسترسی داشته باشند. او بیان نمود که آزمون یعنی پی بردن به این مطلب که هر کودک چه چیزی را شخصاً کشف کرده است، نه پی بردن به این مطلب که کودک چه چیزی را یاد نگرفته است (کویرک، ۲۰۰۵).

مقصود از اصل مفهوم فلسفی آن است که با معنای منشأ و مصدر برابر می‌باشد، آموزگار و مربی باید معلوماتی جامع داشته باشد که علم به اصل وجود و منشأ نیز جزء آن است. اصول تعلیم و تربیت مریبان به منزله ابزاری است که با استفاده از آن می‌توانند به موقع و در عین حال با روشن بینی کافی تصمیم بگیرند و وظایف تربیتی خود را به نحو رضایت بخشی انجام دهند (شکوهی، ۱۳۸۷).

از دیدگاه آدلر آموزش و پرورش عمومی شامل اصول زیر است:

- ✓ تمام کودکان توانایی یادگیری را دارند.
- ✓ تمام کودکان سزاوار تحصیلات با کیفیت و کمیت یکسان هستند.
- ✓ تحصیلات با کیفیت برای تمام کودکان، همان چیزی است که خردمندترین والدین برای فرزندان خود می‌خواهند، در واقع بهترین آموزش برای بهترین کودکان، بهترین آموزش برای همه کودکان است.
- ✓ تحصیلات بهترین فرصت برای کسب آمادگی برای تبدیل شدن به یک فرد آموزش دیده در طول عمر اوست و مدرسی باید قضاوت کند که چگونه می‌تواند چنین آماده سازی را انجام دهد.
- ✓ سه فضیلتی که تحصیلات مدرسه باید همه آمریکایی‌ها را به آن آراسته سازد عبارتند از: آماده سازی آنان برای کسب معیشت مناسب، تبدیل کردن آنان به یک شهروند خوب در سطح ملی و جهانی، توانا ساختن آنان به ساختن یک زندگی خوب برای خودشان.
- ✓ علت اصلی یادگیری واقعی و فعالیت‌های ذهنی خود یادگیرنده است. بعضی از مواقع کمک معلم به عنوان یک علت ثانویه و کمک کننده می‌تواند نقش ایفا کند.
- ✓ سه نوع از عمل تدریس باید در مدارس اتفاق بیافتد: تدریس مستقیم (تعلیم) موضوعات درسی؛ مربی‌گری که منجر به آموزش مهارت‌های یادگیری می‌شود و روش پرسش و پاسخ سقراطی در مباحث سمینارها.
- ✓ نتایج حاصل از این سه نوع آموزش باید شامل کسب دانش سازمان یافته، کسب عادات و مهارت‌های لازم جهت استفاده از زبان و ریاضیات و رشد و توسعه ذهنی یادگیرنده جهت فهم و درک ایده‌ها و مباحث پایه و اساسی باشد.

✓ دست آوردهای هر دانش آموز از نتایج یادگیری باید بر اساس صلاحیت‌های خود دانش آموز مورد بررسی و ارزیابی قرار گیرد نه صرفاً در ارتباط با میزان موفقیت و دستاوردهای سایر دانش آموزان.

✓ مدیر یک مدرسه نباید تنها به ایفای نقش مدیریت بپردازد بلکه باید به عنوان یک معلم پیشرو و با همکاری کارکنان آموزشی مدرسه و درگیر ساختن آنان در امورات برنامه ریزی، اصلاح و سازماندهی مجدد مدرسه به عنوان یک اجتماع آموزشی، تلاش کند.

✓ مسئولان و کارکنان مدارس بایستی خود نیز به عنوان یادگیرندگان فعال، در امر یادگیری مشغول شوند.

✓ تمایل و علاقه به امر یادگیری، باید به انگیزه نخست کسانی تبدیل شود که عمر خود را صرف حرفه آموزش و تدریس کرده‌اند.

در میان عناصر مختلفی که برای برنامه درسی و تربیتی ذکر شده‌اند محتوا سابقه‌ای طولانی‌تر از سایر امور دارد. اولین شکل‌هایی که برای برنامه تربیتی در تاریخ بشر می‌توان یافت مجموعه‌ای از محتوا را شامل می‌شود که به شیوه‌ای برگزیده شده‌اند. (موسی پور، ۱۰۶:۱۳۹۰). در طرح پایدیاد آدلر، محتوای یادگیری در قالب یک برنامه درسی مشترک در سه سطح دانش سازماندهی شده، آموزش مهارت‌ها و منابع غیر درسی به شاگردان ارائه می‌شود. آدلر علاوه بر دانش‌های مبنایی کارهای دستی را نیز در آموزش و پرورش عمومی توصیه می‌کند. (حیدری و دیگران، ۱۳۹۲). طرح پایدیاد آدلر در سالهای اخیر مورد بازنگری و بازسازی قرار گرفته است. به عنوان مثال وینچ^۱ (به نقل از حیدری، ۱۳۹۲) در صدد برآمده تا با وسعت دادن به مهارت‌ها دانستن چگونگی آدلر را وسعت بخشد. وی این قسمت را به سه بخش مهارت (تشخیص مفاهیم، ارتباط آنها و استدلال ورزی) توانایی‌های هم راستا (برنامه ریزی، ارزیابی، برقراری ارتباط) و مدیریت پروژه (توالی مهارت‌ها و توانایی‌ها) تقسیم کرده و ضمن توجه به مهارت‌های فراشناختی دو قسمت آخر را به چگونگی آدلر اضافه کرده است. از نظر آدلر منبع اصلی برنامه درسی را باید در ایده‌های بزرگی جستجو کرد که بهترین تمدن‌های بشری را شکل داده‌اند. چنین ایده‌هایی چون دموکراسی، شادی، خوب و بود، حکمت، زمان و مکان و شهروند، اصل

^۱ Wanch

این برنامه درسی را شکل می‌دهند. این ایده‌ها به طور واضح و روشن در کتاب‌های بزرگ جهان غربی که آدلر خود ویرایش کننده برخی از آنها بوده است یافت می‌شود. در این برنامه که به عنوان یک مدل برنامه آموزش مادام‌العمر ارائه شده است خواننده با افکار و اندیشه‌های هومر، ارسطو، افلاطون، شکسپیر، ملیتون، نیوتن، کانت و دیگران آشنا می‌شوند. برنامه درسی پایدیا از واحدهای یکپارچه از مطالعات تشکیل شده است که در آن معلمان و دانش‌آموزان از طریق آموزش مستقیم، مربیگری فرد متخصص و تشکیل سمینارها، به کشف ایده‌ها می‌پردازند. ایده حامی استفاده از این سه مدل آموزشی، ایجاد موازنه در برنامه درسی و آموزشی از طریق کشف یک برنامه درسی هسته‌ای (مشترک) بر اساس آثار کلاسیک در عرصه‌های تاریخ، ادبیات، سیاست و... است. ایده‌های بزرگ در حوزه علوم و ریاضیات همراه با موضوعات درسی، از طریق روشهایی چون سخنرانی، خواندن، پرسش و پاسخ، بحث و گفت و گو، بیان هنری، فعالیت‌های بدنی و سلامت و روش حل مساله با هم ترکیب می‌شوند.

تدریس یعنی توانمند سازی دانش‌آموزان برای یادگیری مطالب درسی. روش تمرین توام با نظارت برای کمک کردن به دانش‌آموزان برای کسب مهارت‌های مربوط به رشته علمی به کار می‌رود (آدلر، ۱۹۸۲: ۲۵-۲۸). روش‌های تدریس پیشنهادی آدلر شامل روش سخنرانی، مربی‌گری و نظارت فعال بر فعالیتها و تمرین‌های دانش‌آموزان و روش پرسش و پاسخ سقراطی است که در جدول سه ستونی آدلر به آنها اشاره شده است. در عین حال یکی از پیش فرض‌های آدلر این است که همه دانش‌آموزان می‌توانند یاد بگیرند و در مواردی یادگیری بدون فعالیت یاددهی معلم امکان پذیر نیست. از سویی، در فرایند یاددهی معلم ممکن است، دانش‌آموز خوددانشی را کشف کند. پس یادگیری اکتشافی می‌تواند همراه با آموزش معلم هم رخ دهد. این در حالی است که ممکن است تصور شود در یادگیری اکتشافی خود دانش‌آموز به تنهایی به اکتشاف می‌پردازد. از سویی، در امر تدریس باید تلاش شود تا دانش‌آموزان بتوانند در مسیری که در آن علاقه و استعداد ندارند نیز فعال باشند. برای مثال، دانش‌آموزی که ابراز می‌کند به شعر علاقه مند است و به ریاضیات علاقه‌ای ندارد، باید در زمینه ریاضیات نیز به او کمک شود نه آنکه برحسب علاقه دانش‌آموز تنها به شعر و ادبیات پرداخته شود. آدلر آموزش جبرانی به صورت آموزش انفرادی و آموزش در گروههای کوچک را برای دانش‌آموزانی که در زمینه‌ای به آموزش بیشتر نیاز دارند توصیه می‌کند (آدلر، ۱۹۹۲: ۷۶).

جدول ۲. برنامه درسی پایدیا

روش تدریس مؤلفه‌ها	آموزش مستقیم	مربیگری	سمینار
تاکیدات (نقطه تمرکز)	کسب دانش واقعی	توسعه مهارت‌های ذهنی	افزایش درک یادگیرنده در خصوص ایده‌ها و ارزش‌ها
تدریس	سخنرانی/نمایش / فیلم/خواندن (مطالعه)	راهنمایی از طریق مدل سازی و پرسشگری	گفت‌گوهای فکری و همیارانه که از طریق سؤالات باز پاسخی که در ارتباط با متن درس پرسیده می‌شود، تسهیل می‌گردد.
موازنه زمان	۱۰٪ الی ۱۵٪	۶۰٪ الی ۷۰٪	۱۵٪ الی ۲۰٪
سنجش	آزمون‌های سنتی کوتاه پاسخ و چند گزینه‌ای	وظایف عملکردی، کارهای پروژه‌ای	ابزارها و فرایندهای قبل و بعد از سمینار: تعیین هدف، مباحثه و مناظره و نوشتن

ارزشیابی: ارزشیابی در برنامه درسی پایدیا را به صورت گام‌های زیر صورت بندی کرد

(رابرتس، ۱۹۹۸):

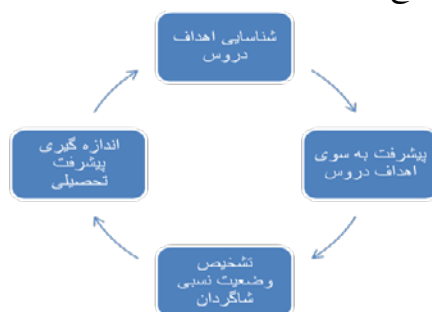
گام اول: تعیین اهداف درس

گام دوم: شناسایی وضعیت دانش آموزان در زمینه اهداف درس

گام سوم: پیشرفت به سوی اهداف

گام چهارم: اندازه گیری پیشرفت تحصیلی.

معلم با شاگردان در مورد اهداف درس به گفتگو می‌پردازد و با آنها به توافق می‌رسد و در طول سال تحصیلی و در مورد آنچه به توافق رسیده‌اند، به طور مجدد گفت‌گو می‌کنند و مورد باز بینی و بررسی قرار می‌دهند. گام دوم با انجام آزمون‌های تشخیصی صورت می‌گیرد، در کلاس‌های پایدیا یادگیری دانش آموزان محوریت دارد و آموزش معلم بر اساس گام‌های تشخیصی صورت می‌گیرد. در گام سوم معلم و دانش آموزان در فرایند یاددهی - یادگیری در کسب دانش و پردازش اطلاعات، پیشبرد مهارت‌ها و پرورش درک و فهم به طور متقابل گام بر می‌دارند. گام چهارم در این مرحله دانش آموزان و اولیاء آنان و اولیاء مدرسه از پیشرفت حاصل از آموزش دانش آموزان مطلع می‌شوند.

شکل ۱. چرخه ارزشیابی در برنامه درسی در آموزش و پرورش عمومی پایدیا (حیدری، ۱۳۹۶)

سؤال سوم: شیوهی کاربرست پایدیا در برنامه‌های درسی و آموزش چگونه است؟

حرکت از تربیت به سوی پایدیا مستلزم مسئولیت اجتماعی عملی و صحبت درست با اجتماع به خاطر حمایت اجتماع برای اصلاحات پایدیا و همکاری اجتماعی عقلانی در برنامه ریزی تعلیم و تربیت است. برای برنامه ریزی درست و مؤثر در مورد پایدیا به دانش وسیع‌تری در میان برنامه ریزان نیاز است بودند به همین دلیل با والدین، رهبران مشاغل و رهبران مدنی جلسات بحث و گفتگو پیرامون موضوع پایدیا لازم است. آموزش معلمین در امر ارائه پایدیا در مدارس بسیار ضروری است چرا که معلمین باید کاری بیشتر از ارائه واقعیت‌ها انجام دهند، درگیر نمودن ذهن دانش آموزان با سؤالات، حفظ کنجکاوی و بحث و گفتگو و استدلال ورزی، آموزش شیوه‌های یادگیری، ایجاد فرصت برای افزایش درک آنها از ایده‌ها و ارزش‌ها نیازمند آن است که معلمان نقشی غیر سنتی در رابطه با دانش آموزانشان بازی کنند. مدیران مدارس نیز باید بیشتر از همه سرپرست معلمان و یک رهبر آموزشی باشد و در این زمینه دانش و مهارت‌های لازم را کسب کنند و خود به دنبال یادگیری باشند.

پایدیا به عنوان تحصیل مدنی در مدرسه شامل توسعه خود-فعالی شهروندان توسط استفاده خود فعالی آنان به عنوان ابزار درونی کردن ارزشهایی است که با آنها همسو می‌باشند، این فرایند بایستی از سن پایین و از طریق ایجاد فضاهای دولتی آموزشی و ارزشهایی شروع شود که در اصول ابتدایی سازمان جامعه آمده است. لذا هم مشارکت عملی شهروندان و هم گفتگوی واقعی با جامعه را می‌طلبد. در یک جمع بندی کلی استلزامات کاربرست پایدیا در برنامه آموزشی و درسی به شرح زیر است:

۱. نقش مقامات دولتی در برنامه ریزی و تهیه محتوا و برنامه درسی و استقبال و اشتیاق آنان برای استفاده از این روش در مدارس
 ۲. برنامه ریزی درست و مؤثر آموزش و پرورش برای اجرای این طرح.
 ۳. حمایت و همکاری اجتماع برای انجام اصلاحات لازم در امر آموزش.
 ۴. مشارکت عملی شهروندان، اولیا، آموزش و پرورش
 ۵. آموزش دانش و مهارت‌های لازم به معلمان، مدیران مدارس.
- مام فورد (۱۹۶۱) هنگام بحث در مورد شهردانشگاهی از عبارت از آموزش تا پایدیا استفاده می‌کند زیرا این کلمه یونانی به معنی بزرگ کردن و آموزش عضو ایده آل پولیس می‌باشد.

پایدیا شامل آموزش مدرسه‌ای عملی و موضوع محور می‌باشد و بر اجتماعی کردن افراد در نظم تمرکز دارد. در بزرگ کردن (فرایند تربیت یا ساختن یا یادگیری یا فرایند برنامه ریز شدن) و تربیت برنامه ریز علاوه بر محتوای برنامه ریزی، شرایط برنامه ریزی در رسیدن به تعالی در عمل بسیار حیاتی است. فوتوپولوس (۲۰۰۵) بیان می‌کند که پایدیا به عنوان تحصیل مدنی در مدرسه شامل توسعه خود-فعالی شهروندان توسط استفاده خود فعالی آنان به عنوان ابزار درونی کردن نهادهای دموکراتیک و ارزشهایی است که با آنها همسو می‌باشند. بنابراین هدف ایجاد مسئولیت پذیری در افراد است که توانایی باز پرس، تفکر و تأمل را دارند، این فرایند بایستی از سن پایین و از طریق ایجاد فضاهای دولتی آموزشی و ارزشهایی شروع شود که در اصول ابتدایی سازمان جامعه آمده است. پایدیا به عنوان روش آموزش چه در مدارس و چه به صورت شخصی در مورد توسعه خود-فعالی، تأمل و توانایی یادگیری و کسب دانش برنامه ریزان و شهروندان در فضاهایی است که توسط ارزش‌های اصلی برنامه ریزی هدایت می‌شوند.

پایدیا آموزش را با تمامیت آن، به شکل کلی‌اش مشخص می‌کند و این مساله باعث می‌شود تا عقلانیت، اخلاق و زیبایی شناسی را در بر بگیرد. پایدیا ذاتاً از ارزش‌های برنامه ریزی از جمله راحتی، زیبایی، معمولی بودن، تساوی، سلامتی، امنیت، ایمنی و مشارکت استقبال می‌کند (لوکاس، ۱۹۷۲). در جهان کنونی، علم و فناوری به سرعت در حال پیشرفت است و اگر دانش آموزان تنها برای حرفه‌ای خاص و در دامنه محدود مهارت آموزی کنند، این احتمال وجود دارد که در آینده‌ای نه چندان دور آن حرفه‌ها منسوخ شوند، از آن جا که یکی از اهداف آموزش و پرورش عمومی از دیدگاه آدلر آمادگی دانش آموزان برای گذراندن زندگی است پس چنین آموزش و پرورشی باید تمهیداتی را فراهم آورد تا دانش آموزان بتوانند پس از اتمام دوره آموزش دوازده ساله عمومی وارد مراکز آموزش حرفه‌ای یا مرکز آموزش عالی شوند، در این صورت دانش آموزان با مواجه شدن با برنامه درسی مشترک که می‌تواند آمادگی لازم برای ورود به دنیای کار و حرفه را به آنها بدهد، رسیدن به هدف مذکور را امکان پذیر می‌کند.

دانش‌ها و مهارت‌ها و بینش‌ها در جدول سه ستونی آدلر پایه‌ای برای یادگیری مادام‌العمر است که در دوران آموزش و پرورش عمومی شکل می‌گیرد و مادام‌العمر بودن یادگیری موقعیت‌هایی را برای دانش آموزان ایجاد می‌کند که دانش خود را در موقعیت‌های جدید به کار ببرند و موقعیت‌های جدیدی خلق کنند.. دانش سازمان دهی شده مانند ریاضیات و علوم،

مهارت‌هایی مانند خواندن، نوشتن، گوش دادن، صحبت کردن، حل مسأله، محاسبه کردن برای ورود به هر حرفه و شغلی نیاز است که طرح پیشنهادی آدلر حاوی تمامی این موارد است. استیونسن (۲۰۰۳) در آموزش تکنولوژیک، دانش عمومی و نظری را دخیل می‌داند و درک مفاهیم و توانایی‌های اخلاقانه و مهارت‌های عقلانی و آمادگی برای زندگی را در این نوع آموزش اساس قرار می‌دهد. بر اساس مبنای انسان شناختی طبیعت مشترک میان اعضای بشر، در جهت پرورش استعدادهای بشری و به فعلیت رساندن آنها است که در تمام انسان‌ها وجود دارد. آدلر در برنامه درسی خود بر وجوه مشترک دانش آموزان تاکید دارد و برنامه‌ای یکسان برای همه ارائه می‌دهد.

بحث و نتیجه گیری

آموزش و پرورش با کیفیت بالا در سال‌های اولیه زندگی اهمیت دارد زیرا در بالا بردن توانایی‌ها و انگیزش مؤثر یادگیری در سال‌های بعدی تأثیر دارد. برخی تحقیقات میدانی حاکی از آن است که بیشتر عوامل مؤثر در یادگیری دوران بزرگسالی تحت تأثیر عواملی است که کودک در بدو زمان ورود به آموزش ابتدایی با آن روبرو بوده است (فیلد، ۲۰۱۰). نیاز عمومی به آموزش و پرورش آن است که تمامی انسان‌ها بدون در نظر گرفتن شرایط فرهنگی و اجتماعی که در آن قرار دارند به طور طبیعی به آموزش و پرورش نیاز دارند، در واقع، همه انسان‌ها نیازمند آموزش و پرورش هستند (برزینکا، ۱۹۹۴). آموزش و پرورش عمومی آدلر این نیاز مشترک بین همه انسان‌ها را برآورده می‌کند و بر جنبه‌های هویتی مشترک بین انسان‌ها تاکید دارد و برای همه شاگردان اعم از دختر و پسر و فرهنگ‌های مختلف و بر اساس برنامه درسی مشترک و هسته‌ای است که آموزش‌های حرفه‌ای و تخصصی را در برنمی‌گیرد. آموزش و پرورش معاصر، دانش و علم فارغ از ارزش است و این وجه اثبات گرایانه نظام تربیتی است. این ویژگی را می‌توان متأثر از اندیشه سوفیستی در آموزش و پرورش دانست. (میرزا محمدی و دیگران، ۱۳۹۱). آموزش و پرورش معاصر با تاکید بر حرفه گرایی و تخصص گرایی و در حاشیه قرار دادن ارزش‌های ذاتی دانش است. دانشمندان به صورت تخصصی در شاخه‌ای از دانش به تحقیق می‌پردازند بدون آنکه ارتباط دانش را با سایر شاخه‌های دانش و تأثیر یافته‌های علمی‌شان بر زندگی فکر کنند، در آموزش و پرورش معاصر، میراث فرهنگی به حاشیه رانده شده است. آموزش و پرورش معاصر غیر متافیزیکی است و بر این اساس ویژگی غیر

(وجودگرایی) این نوع از آموزش و پرورش، آن را به سوی غیر ارزشی بودن سوق داده است (مارکوپولوس، ۲۰۰۸). پایدیا، متافیزیک به ویژه ارزشها را محور قرار داده است، در نزد سقراط و افلاطون فضیلت کسب دانش خود یک فضیلت است. پایدیا بر حقایق تاکید دارد. سقراط بر حقایق کلی تاکید دارد که مبتنی بر مفهوم متافیزیک از ماهیت است. در پایدیا علم فارغ از ارزش نیست بلکه بارور از ارزش است، علم از اخلاق جدا نیست بلکه هر دو با یکدیگر در ارتباطند. تاکید بر آموزش حرفه‌ای و کم توجهی به آموزش آزاد، آموزش و پرورش را به سمت سودگرایی کشانده و هدف نهایی آموزش و پرورش کسب حداکثر سود اقتصادی است. بر این اساس شاخص‌های اقتصادی مانند خصوصی سازی، رقابت، کارایی و دانش محوری، معیار آموزش و پرورش خوب به حساب می‌آیند (کارنوی، ۱۳۸۴).

تحصیلات با کیفیت و کمیت یکسان، بهترین آموزش برای بهترین کودکان است، پرورش قابلیت‌های انجام وظایف و مسئولیت‌های شهروندی از اهداف و ویژگی‌ها برنامه درسی پایدیا است و با توجه به موفقیت‌هایی که این برنامه در کشورهای مختلف کسب نموده و فوایدی که از اجرای این برنامه درسی در نظام‌های آموزشی حاصل شده است، برنامه درسی پایدیا پاسخ مناسب به نیازها و خواسته‌های دانش آموزان برای زندگی موفق در آینده است. این برنامه می‌تواند راهکاری مناسب برای برخورد با چالش‌های موجود در برنامه‌های درسی باشد.

منابع

- آدلر، مورتیمر، جی (۱۳۷۹). **ده اشتباه فلسفی**، ترجمه انشاءالله رحمتی، تهران: انتشارات بین‌المللی الهدی.
- پیلگرن، آن. اس (۱۳۹۳). **دیالوگ فکورانه و تربیت دینی**، چکیده مقالات پنجمین همایش انجمن فلسفه تعلیم و تربیت ایران: فلسفه تربیت دینی و تربیت اخلاقی، کرمان: دانشگاه شهید باهنر.
- تایلر. رالف (۱۹۰۲). **اصول اساسی برنامه ریزی درسی و آموزشی**؛ ترجمه: علی تقی پور ظهیر (۱۳۹۰). تهران: انتشارات آگه.
- تقی پورظهیر، علی (۱۳۸۷). **برنامه ریزی درسی برای مدارس ابتدایی در هزاره سوم**. تهران: انتشارات آگه.
- حیدری، سمیرا، زیبا کلام منفرد فاطمه، باقری نوع پرست خسرو و مهر محمدی محمد (۱۳۹۲) تبیین و نقد مبانی فلسفی مفهوم یادگیری در طرح پایدیا. **پژوهش نامه مبانی تعلیم و تربیت**، سال سوم. شماره یک.
- حیدری، سمیرا، زیبا کلام منفرد فاطمه (۱۳۹۷) **آرای فلسفی و تربیتی مورتیمر جی. آدلر**، انتشارات دانشگاه تهران.

سی شورت، ادموند. (۱۳۹۲). **روش شناسی مطالعات برنامه درسی**. ترجمه محمود مهر محمدی انتشارات: سمت.

سلیمی، جمال و یادگار زاده غلامرضا (۱۳۹۵) **سرمشق‌های نظریه برنامه درسی**، تهران: نشر نور علم.
شکوهی، غلامحسین (۱۳۸۷). **تربیت و مراحل آن**. آستان قدس رضوی.
فیوضات، یحیی (۱۳۵۶). **اصول برنامه ریزی آموزشی**. تهران: انتشارات دانشگاه سپاهیان انقلاب ایران.
قسامی، حسین و اصغری محمد (۱۳۹۴). تفسیری انتقادی بر دیدگاه هایدگر در باب حقیقت افلاطون با تکیه بر مفهوم مثال خیر. **دوفصلنامه تاملات فلسفی**. دانشگاه زنجان. سال پنجم. شماره ۱۴.
کارنوی، مارتین. (۱۳۸۴) **جهانی شدن و اصلاحات آموزشی: آنچه برنامه ریزان باید بدانند**، محمد حسن میرزا محمدی و محمد رضا فریدی، تهران: انتشارات یسپرون.
میرزا محمدی، محمد حسن (۱۳۹۵) **واکاوی مفهوم پایداری و دستاوردهای آن برای آموزش و پرورش در عصر جهانی شدن**. **راهبرد فرهنگ**، شماره ۳۵.
میرزا محمدی، محمد حسن، فاطمه زیبا کلام مفرد و علی صحبت لو (۱۳۹۱). **نظریه آزادی و آموزش و پرورش آزاد**. تهران: انتشارات دانشگاه آزاد.

موسی پور، نعمت اله (۱۳۹۰). **مبانی برنامه ریزی آموزش متوسطه**. مشهد: شرکت به نشر.

یگر، ورنر (۱۳۷۶). **پایداری**. جلد دوم. محمد حسن لطفی. تهران انتشارات خوارزمی.

- Adler, M. J. (2001). **How to think about the great ideas** (1st). Chicago: Open Court.
- Adler, M.J & Weismann, M. (1996). Philosophy is everybody business, **The journal of the great ideas**, 3,3 6.
- Adler, M.J., (1993) **A philosopher's religious faith**; in: Clark, K.J. (Ed.), **Philosophers Who Believe: The Spiritual Journeys of 11 Leading Thinkers**, Inter Varsity Press, Downers Grove, pp. 203–221.
- Adler, M.J., (1990) **Truth in Religion; The Plurality of Religions and the Unity of Truth**, Collier-Macmillan, p. 107.
- Adler, M. J. (1989). **A Guide Book to Learning**. New York: Macmillan publishing company
- Adler, M. (1988). **Reforming Education: The Opening of the American Mind**. New York: Macmillan.
- Adler, M. (1983). **How to Speak, how to Listen**. New York: Simon and Schuster.
- Adler, M. (1982). **The Paideia Proposal**. New York: Macmillan.
- Adler, M.J., (1967) **The Difference of Man and The Difference It Makes**, Holt, Rinehart and Winston, New York.
- Adler, M.J & Weismann, M. (1982). **The paideia proposal**, New York: Macmillan Publishing Company
- Cimpean, C (2008) **John Dewey and Mortimer Adler on curriculum, teaching and the purpose of schooling**.

- Dynneson, T. (2008). **The Paideia of Global Civism. Paideia: Education in the Global Era**. Vol2. edited by Konstantina Boudoirs and Kostas Kalimtzis. Athens: International Center for Greek Philosophy and Culture. PP.57-64.
- Fotopoulous, T (2005) "From (Mis)-Education to Paideia" **The International Journal of Inclusive Democracy**, vol.2, no. 1.
- Herman, R. & String field, S. (1995). **Ten promising programs for educating disadvantaged students: evidence of impact**. San Francisco, CA: American Educational Research Association.
- Haynes, J. (2008). **Children as philosophers: Learning through enquiry and dialogue in the primary- classroom** (2nd ed.). London: Routledge.
- Henson, Kenneth T. (2010). **curriculum planning**. fourth edition. Wave land Press, Inc.
- Holden, J. (1993). Tis a communication Devoutly to Be wished: The paideia seminar in Teacher education classes. Mankato statement (spring).
- Holden, J., and Bunte, K. (1995). Activating Student Voices: The Paideia Seminar in the Social Studies Classroom. **Social Education**, Vol.59,8-10.
- Krogh, sl, slentz. k. (2011). Early childhood education yesterday. tomorrow. published the uk, Cambridge university.
- Lucus, CJ (1972) **Our Western Educational Heritage**, New York, Macmillan
- Mumford, L (1961) **The City in History**, A Harvest Book Harcourt Inc. New York, USA.
- Nesselrodt, P & Schaffer, E. (1993). **Implementation of the paideia proposal**, Atlanta: American Educational research association.
- Pasawano, Tiomyod. (2014). Results of enhanced learning with the edutainment format. **Procedia - Social and Behavioral Sciences** 176 (2015) 946 – 951.
- Roberts, T..and Billings, L. (1999). **The Paideia in Classroom**. Teaching for Understanding. Larchmont, NY: Eye on Education.
- Robinson, E. (2004) **Evaluating the Impact of the Paideia Program on Standardized Student Achievement**, Baylor University.
- Roskos, k. tabors, p. o. Lenlart, L. A. (2009). **oral Language and early literacy in preschool**. talking Reading and Writing international Reading Association
- Rud,AG. (1987). **Teaching for Learning**. Speech to the American Philosophical Association. Eastern Division Meeting, New York.
- Thomas, G., & Pring, R. (2004). **Evidence-based practice in education**. Maidenhead, UK: Open University Press.
- Ozgan, H. (2010). Comparison of early childhood education. preschool education. **Education research Review**.5 (9), 499-507.
- White, J. (2005). **The curriculum and the child**. London, England: Routledge.